XIV Международна научна конференция
„Проектиране и строителство на сгради и съоръжения“, 12-13 септември 2026 г, Варна
XIV International Scientific Conference
„Civil Engineering Design and Construction“, Sept. 12 - 13, 2026, Varna, Bulgaria
ISSN 2683-071X (online) ISSN 2738-7879 (CD)

СГРАДАТА НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ НА ПЛ.“НАРОДНО СЪБРАНИЕ“ №2 В СОФИЯ – КОНСТРУКТИВНИ ОСОБЕНОСТИ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЪХРАНЕНИЕ

Димитър Димов[1], Никола Ангелов[2], Константин Велинов [3]

THE NATIONAL ASSEMBLY BUILDING AT 2 NARODNO SABRANIE SQUARE IN SOFIA – STRUCTURAL FEATURES AND STORAGE OPTIONS

Dimitar Dimov[1], Nikola Angelov[2], Konstantin Velinov[3]

Abstract:
Against the background of brief historical data and the main stages of construction and subsequent extensions of one of the first and most significant public buildings in Bulgaria after the Liberation — the building of the National Assembly — the paper presents and analyses the most important characteristics of its structural systems and their current technical condition. Particular attention is paid to those features that have a decisive influence on the present reliability and stability of the building, as well as to the changes that have undergone during the different stages of its service life. Based on these analyses and assessments, substantiated conclusions and recommendations are formulated regarding both the retrofitting of elements with insufficient capacity and durability, and the possibilities for the further use, preservation and conservation of the building as an immovable cultural heritage site of national significance.

Keywords:
National Assembly building; construction and extension stages; structural characteristics; renovation and reconstruction works; reliability and durability; possibilities for future use and preservation

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Намеренията за преустройство и ремонт на сградата на Народното събрание (фиг.1) пораждат необходимостта от пълно и подробно изясняване на нейната конструкция [16].

Изучаването на носещата конструкции на подобни по възраст сгради представлява огромен интерес, заради редицата конструктивни намеси и промени, правени във времето, голяма част от които дори не са документирани. Освен проучване на носещата й

[1] Dimitar Dimov, Prof. Dr. Eng., Department of Reinforced Concrete Structures, Faculty of Structural Engineering, UACEG, Sofia 1164, 1 Hristo Smirnenski Blvd., dimg.dimov@gmail.com
[2] Nikola Angelov, Chief Assist. Prof. Dr. Eng., Department of Reinforced Concrete Structures, Faculty of Structural Engineering, UACEG, Sofia 1164, 1 Hristo Smirnenski Blvd., nikangelov_fce@uacg.bg
[3] Konstantin Velinov, Chief Assist. Prof. Dr. Eng., Department of Construction Management and Economics, Faculty of Structural Engineering, UACEG, Sofia 1164, 1 Hristo Smirnenski Blvd., kvelinov_fce@uacg.bg

конструкцията, от особена важност е определяне на вида и състоянието на вложените материали.

Само след такова подробно обследване може да се предложи адекватен метод за опазване на такава значима сградата, паметник на културна от „национално значение“.

За сградата на Народното събрание (фиг.1) липсват оригинални архитектурни или конструктивни планове, чертежи и строителни книжа. Трябва да се отбележат и трудностите, а и невъзможността за направата на разкрития в определени зони, поради статута на сградата и стремежа за запазване на интериора незасегнат.

Съвременните снимки са авторски, а за архивните кадри са ползвани източници [9].

а)

б)

Фигура 1. Общ вид на сградата на Народното събрание откъм бул. „Цар Освободител (а) и на северното крило откъм Храм паметник „Ал. Невски“ (б).

В сегашния й вид сградата на българския парламент е построена на три етапа: 1884-1885г, 1896-1899г. и 1925-1928г.

Първоначалната Основна сграда (фиг.2) е проектирана от виенския архитект - от сръбски произход с български корени, Константин Йованович. През февруари 1884г. МС взема решение за построяването й; през м. май проектът е готов; на 4 юни става тържественото полагане на основния камък и на 25 ноември същата година тя е открита най-тържествено. На следващия ден в новопостроената сграда е проведено 26-то заседание на Първата редовна сесия на Четвъртото Народно събрание. Довършителните работи от този първи етап на строителството продължават и през следващите месеци.

а)

б)

Фигура 2. Изглед на първоначалната Основна сграда от ю.з. (а) и от север (б).

През есента на 1885г., по време на Сръбско-българската война, сградата е превърната в лазарет. По-късно зданието се използва и за редица политически, военни и

културни прояви. Народното събрание е една от първите обществени сгради, построени в новата българска столица. Носи белезите на Ренесанса. Основните елементи (заседателна зала, кулоари, канцеларии) са обединени в стегната архитектурна композиция със симетрична главна фасада. Входът е със засводени отвори, оформящи красива тройна аркада. В горната част на главната фасада е разположен държавният герб, а по-късно и девизът *„Съединението прави силата“* (фиг.1.а). С решение на МК, обнародвано във в. „Известия на Президиума на НС“ - бр. 73 от 09.09.1955г., сградата на Народното събрание е обявена за недвижима културна ценност (НКЦ) като архитектурен паметник на културата с категория „национално значение“.

Вторият етап на строителство датира в периода 1896-1899г., когато под ръководството на арх. Йордан Миланов - Зам. началник на Архитектурното отделение в Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството, е достроено двуетажно северно крило на сградата с помещения за администрацията (фиг.3.а).

а)

б)

Фигура 3. Птичи поглед към сградата от ю.и. след разширението през 1899г. (а) и от с.з. по време на второто й разширение в периода 1925-28г. (б).

Следващата голяма реконструкция се извършва в периода от 1925 до 1928г., по проект на арх. Пантелей Цветков, с участието и под ръководството на арх. Пенчо Койчев – Началник на отделение в тогавашното Министерство на строителството. Сградата отново е разширена, като на мястото на двуетажното северно крило е построено сегашното триетажно Северно крило, надстроена е едноетажната централна връзка с Основната сграда и са застроени (пломбирани) страничните й дворни пространства (фиг.3.б). Новото Северно крило има отделен вход, голямо фоайе с внушителни колони (фиг.13.а), трираменно стълбище, работни кабинети, библиотека с читалня. Новата част е решена добре от функционална гледна точка, запазен е и духът на старата част. В известна степен обаче, е нарушена общата обемно-пространствена композиция на сградата, а именно: изящното съчетаване на различните помещения около главното тяло – заседателната зала.

От построяването на сградата до наши дни тя е претърпяла множество интервенции, ремонти и преустройства, но основните й тела са със запазен автентичен облик на фасадите. За съжаление за много от намесите може да се съди само по откъслечни косвени данни и сведения:

- На 30 април 1929г., в резултата на късо съединение на електрическата инсталация, българският парламент е опожарен (фиг.4.а) и пламъците нанасят щети за няколко милиона тогавашни лева. Голяма част от обзавеждането е трябвало да се възстанови, а вероятно и някои засегнати конструктивни елементи;

- През 1938г., когато след четири годишно прекъсване Народното събрание възстановява работата си, сградата е основно подновена: заседателната зала е

радиофицирана; банките за народните представители са намалени на 160; фоайето зад нея е преустроено в читалня и др.;

- По време на англо-американските бомбардировки през м. януари и март 1944г. сградата е частично разрушена (фиг.4.б). През 1945г. тя е ремонтирана и възстановена.

- През 1962г., под ръководството на арх. Павел Николов, частично е преустроена заседателната зала – нова покривна конструкция, оригинален гипсов таван, ламперии и др.;

- През 1977г. са оформени двете зали „Изток“ и „Запад“, при което са променени и някои конструктивни елементи в Северното крило;

- Преустройства се правят и до днес, но без да се нарушава облика и въздействието на една от най-красивите сгради в София, с изключително голяма архитектурна и историческа стойност.

а)

б)

Фигура 4. Поглед от изток към горящата сграда на парламента през 1929г. (а) и към разрушената ю.з. част по време на англо-американските бомбардировки през 1944г. (б).

Като се има предвид първоначалната и изградената през годините „компановка“ на отделните тела на сградата на Народното събрание може да се приеме следното й разделяне отделни части (фиг.5 и фиг.6):

- *Основна сграда*, включваща: Пленарна зала с клуба на народните представители, Централен вход, фоайе „Юг“, кулоари „Изток“ и „Запад“ с прилежащите им кабинети и пространства до ос Д вкл.;

- *Междинни тела (пристройки и надстройки),* свързващи основните помещения на 1 и 2 етаж от двете страни зад Пленарна зала (между оси Д и Ж) с новото Северно крило

- *Северно крило* – триетажното тяло, разположено на север, между оси Ж и М.

2. ОСОБЕНОСТИ НА КОНСТРУКЦИЯТА И СЪСТОЯНИЕ

Запазените оригинални конструкции на Основната сграда са изпълнени от градивни материали и елементи, характерни за края на 19-ти век. Междинните тела и Северното крило, построени на по-късен етап, са изградени с носещи тухлени стени и стоманобетонни подови конструкции.

Доброто поддържане на покривните покрития и своевременните ремонти на подови и покривни конструкции, са способствали за съхраняване и подобряване на дълготрайността, независимо от естествените процеси на износване на градивните й материали.

2.1. Основна сграда

Основната сграда е изградена в 1884-1885г. През около 140 годишното си съществуване Основната сграда на Народното събрание е претърпяла много и различни външни и вътрешни интервенции, като повечето от тях са били полезни за подобряване на общото й техническо състояние.

Вертикалните й елементи (носещи стени) са оригинални, с неизбежните за времето на експлоатация промени със зазиждане или направата на нови отвори. Голяма част от подовите й конструкции обаче са подменени във времето предимно със стоманобетонни.

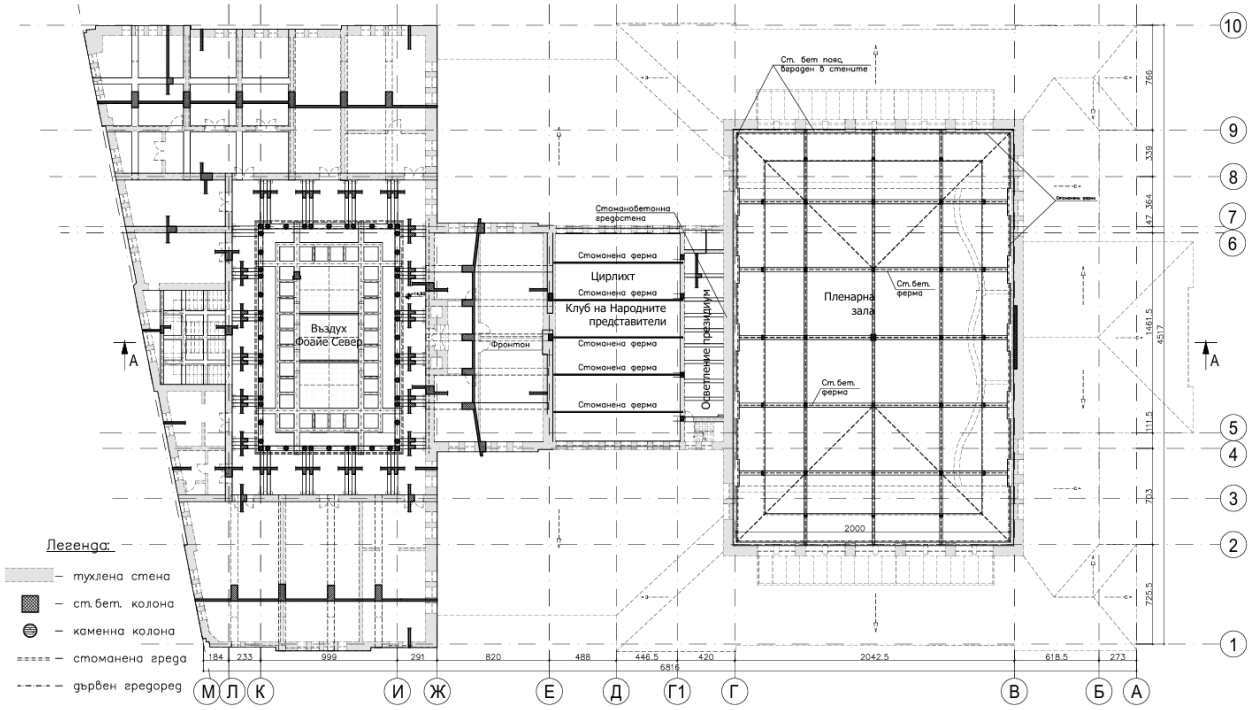

Фигура 5. План на подова конструкция над 3-ти етаж и над Пленарна зала

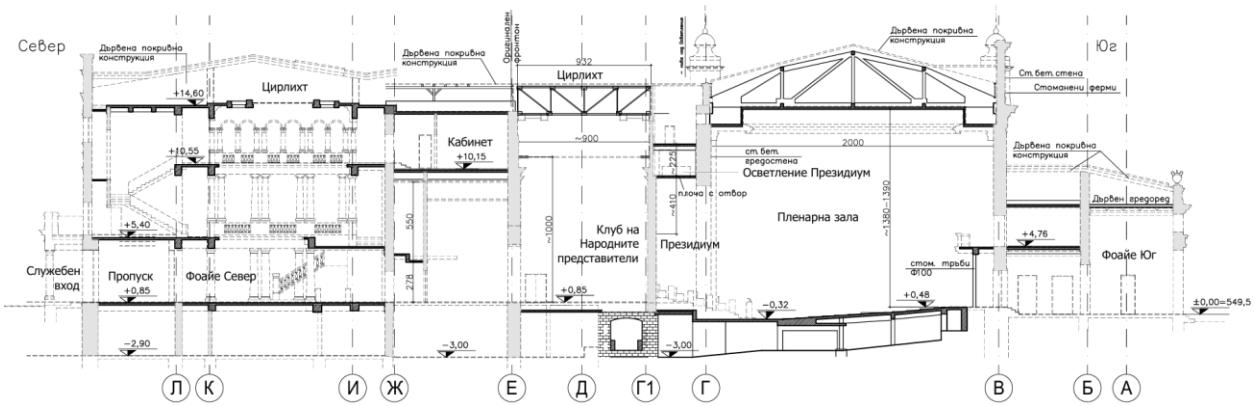

Фигура 6. Надлъжен схематичен разрез А-А

2.1.1. Конструкции на сутерена

Основите на сградата са каменни. Ограждащите сутеренни стени вероятно също са от ломен камък, дозидан с тухли от вътрешна страна. Вътрешните стени са тухлени.

Оригиналните подове над сутерена са били традиционни за края на 19 век. Запазени са зидани тухлен свод и същинският пруски свод върху стоманени греди (фиг.7.а).

При преустройство (вероятно през 70-те години на 20 век) обемът под Пленарна зала е усвоен (фиг.7.б). Между оси 4-7/В-Г са изпълнени нови ст.б. сутеренни стени между

съществуващите основи, нови ст.б. фундаменти, колони и гредова плоча с хоризонтална и наклонена част (фиг.6).

Вероятно тогава са изградени и ст.б. плочи под Президиума м/у оси 5-6/Г-Г1 (фиг.6).

Нови ст.б. плочи са заменили оригиналните подове над сутерена в с.и ъгъл на Основната сграда и в част от междинното тяло. Участъкът под Клуба на Народните представители вероятно също е бил усвоен допълнително.

(а)
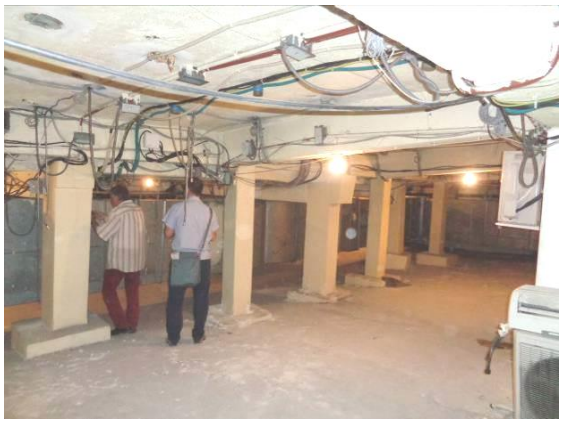
(б)

Фигура 7. Пруски свод над сутерен (а) и гредова подова конструкция, подпряна на колони, под Пленарна зала (б).

2.1.2. Конструкции над 1 етаж

Вертикалните носещи конструкции са стени от плътни тухли.

Подовете над кулоари „Изток“ и „Запад“ (фиг.8.а) са оригинални, изпълнени от дървени гредореди. Такъв е и подът на библиотеката, но със следи от усилване със стоманени греди и изпълнение на ново по-високо разположено дюшеме.

Оригиналната подова конструкция на фоайе „Юг“ е подменена със ст.б. гредова плоча, стъпваща на ограждащите зидове.

Ложите на Пленарна зала също са със ст.б. под, подпрян на греди. Тази подова конструкция стъпва върху съседните тухлени стени и върху 4 двойки стоманени колони.

Ст.б. плочи са изпълнени и над помещенията пред фоайе „Юг“ (Поща и Дежурен охрана), вероятно в шлицове в съществуващите зидове.

Стълбищните рамена и площадки също са стоманобетонни, стъпващи върху тухлени зидове. Участъкът, разрушен при бомбардировките от 1944г., е възстановен с първоначалния си външен облик.

а)

б)

Фигура 8. Оригинална подова конструкция над 1 етаж (а) и Подова и покривна конструкция над 2 етаж (б).

2.1.3. Конструкции над 2 етаж

Интересното е, че върху изградения наново разрушен участък е изпълнен дървен гредоред. Дървените гредореди са запазени и над източното стълбище, както и над входния вестибюл. Над останалата част е изпълнена нова ст.б. констр.

2.1.4. Конструкция над 3 етаж и над Пленарна зала

Над Пленарна зала (фиг.9.а) е изпълнена нова ст.б. конструкция (фиг.6, фиг.9.б и фиг.10.а) на мястото на оригиналната стоманена (фиг.10.б). Равнинните ферми са укрепени пространствено със ст.б. елементи по горен пояс (фиг.9.б и фиг.10.а). Към долния им пояс е окачена ст.б. плоча на две нива (фиг.6). Горното ниво е решено с кръстосани полета, получени от елементите на долния пояс на фермите и перпендикулярни на тях греди, свързващи се във възлите. Цялата така описана конструкция ляга върху съществуващите тухлени зидове със ст.б. пояси.

Остатъци от оригиналната стоманена покривна конструкция (от 1884-1885г.) са запазени само по периферията (фиг.10.б). Те са вбетонирани в новите ферми, като осигуряват стабилитета им и служат за опора на подложните столици на дървения покрив.

а)

б)

Фигура 9. Пленарна зала (а) и ст.б. пространствена фермова покривна констр. над нея (б).

Сегашната пространствена ст.б. фермова конструкция представлява много добре укрепена (самоукрепена) покривна конструкция, чрез взаимно перпендикулярните си ферми, с монолитни връзки помежду им и с таванската плоча. Масивните опори на фермите са също монолитно свързани с основните носещи стени по оси В, Г, 2 и 9 и със стоманените ферми по периферията отвътре, осигуряващи допълнително стабилитета на опорните части на ст.б. ферми.

а)

б)

Фигура 10. Пространствен възел от ст.б. фермова (а) и остатъци от оригиналната стоманена покривна ферма над Пленарна зала (б).

Оригинална стоманена фермова конструкция (със следи от пожара от 1929г.) е запазена над Клуба на Народните представители (фиг.11.а и фиг.6). Въпреки доброто й състояние таванът на Клуба е понижен с втори допълнителен остъклен окачен таван (вж. фиг.6 и фиг.11.б).

В стената по ос Г1 над нивото на допълнителния окачен таван (фиг.11.б) има следи от съществуващи (разширени на места) прозоречни отвори, с видими ст.б. доливки, служещи за опора на ст.б. конструкция (гредов ред), изпълнена като таван на помещението за осветление на Президиума (фиг.12.б).

Подът на Осветление Президиум също е ст.б. плоча с отвор (фиг.6).

По ос Е е запазена оригиналната фасада (фиг.12.а) на триъгълния фронтон (фиг. 2.б). След разширението тя вече е вътре в обема на Сградата, като служи и за опора на нови ст.б. елементи.

В Осветление Президиум (фиг.12.б дясна стена) е установена ст.б. гредостена, оформяща съвременната визия на портала над Президиума (фиг.9.а).

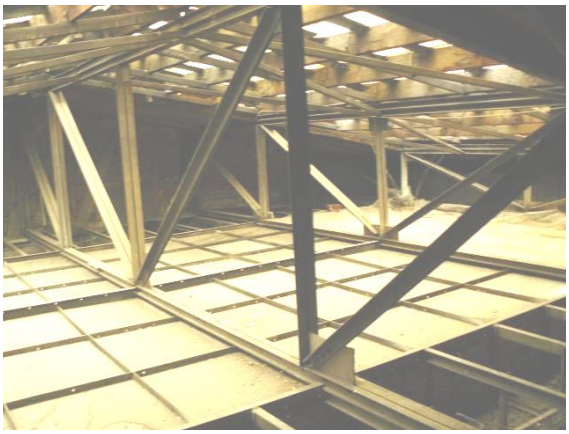
а)

б)

Фигура 11. Стоманена покривна ферма над Клуб на народните представители (а) и окачен таван под нея (поглед на юг) (б).

2.2. Междинни тела

В сутеренното ниво на това тяло са разположени помещения за Кухня и Подготовка към нея (запад) и помещения за Работилница (фиг.13а) и Инсталации (изток).

Поради променливия термовлажностен режим на помещения „Инсталации“ и др., армировките в самостоятелните колони са значително корозирали и отцепили напълно защитните им бетонни покрития и облицовки.

а)

б)

Фигура 12. Части от оригинален фронтон по ос Е с нова ст.б. обратна греда (а) и ст.б. гредов ред над Осветление Президиум (б).

Ст.б. колони (фиг.13) и носещи тухлени стени са основните вертикални конструктивни елементи над 1 етаж, а подовете са ст.б. гредови плочи (фиг.12.б и фиг.13).

Трябва да се отбележи наличието на пукнатини (отделяния) на изпълнените при различните етапи стени. Тези отделяния подсказват, че конструктивните връзки там не са добри и могат да компрометират общия стабилитет и съвместното поведение (особено при земетръс) на сградата като цяло.

Също така е важна да се спомене и намалената височина при опорните сечения на обратните греди при ос Е на изградената при III етап таванска ст.б. конструкция над 3 етаж и не много ясна конструктивна връзка с оригиналната носеща стена на това ниво.

а)

б)

Фигура 13. Ст.б. конструкция в сутерена (а) и колонада и ст.б. конструкция над кулоари „Изток” на 1 етаж (б).

2.3. Северно крило

През Втори етап от разширението (1896-1899г) на сегашното място на Северното крило е изградена двуетажна пристройка. Северното крило и Междинните тела са построени през Трети етап на изграждане (1925-1928г.), като вероятно част от предишния градеж е разрушен, разширен и надграден. Именно за това разделянето на Сградата на части не съвпада напълно с етапите на изграждането й.

Северното крило е изградено около триетажно фоайе (фиг.14.а), осветено през остъклена таванска конструкция – „цирлихт“ (фиг.14.б).

Основите на сградата, както и ограждащите сутеренни стени вероятно са каменни, дозидани с тухли от вътрешна страна.

Всички външни стени над сутерена и вътрешните стени са тухлени.

Освен на стените за поемане на товарите се разчита и на единични стоманобетонни колони, както и на гранитни (фиг.14.а) в 1 етаж.

а)

б)

Фигура 14. Фоайе „Север“ (а), с конструкция и осветление над него (б).

Подовите конструкции са ст.б. гредови плочи. Върху много от вътрешните зидове и върху всички периферни, ст.б. плоча ляга директно без пояси. Около фоайето гредите са сдвоени с малко разстояние между тях (фиг.5).

Над зала „Запад” (фиг.15.а) оригиналната подова конструкция е от гредова ст.б. плоча с кръстосани полета между гредите.

За получаване на съвременния вид на Зала „Изток” (фиг.15.б) през 1977г. е премахната напречна носеща стена. Тази стена е налична в сутерена, почти изцяло на 1-ви етаж и напълно на 3-ти етаж. Отстраняването ѝ в зала „Изток” е съпроводено с усилване на гредата над него и доливането и с обратен участък на 3 етаж.

а)

б)

Фигура 15. Ст.б. ребрести тавански плочи над 2 етаж над Зала „Запад” (а) и над зала „Изток” (б).

Важно е да се спомене, че за описаните зали „Изток“ и „Запад“ по-съществено влияние, и то предимно върху дълготрайността и комфорта при експлоатация, има повишената деформативност на подовите и таванските им конструкции, заради големите преодолявани подпорни разстояния и относително малките размери на елементите.

Над фоайето е развита гредова конструкция от стоманобетонни и стоманени греди, върху която е монтирано остъкляване (цирлихт), а на покрива – оберлихт, чиито отвори са „премостени“ с дървени ферми (фиг.14.б и фиг.16.а).

В източната и западната части на това тяло (фиг.16.б) подовите конструкции са стоманобетонни с мощни обратни греди, на които стъпват елементите на дървената покривна конструкция.

а)

б)

Фигура 16. Конструкция над 3 етаж над фоайе „Север“ (а) и ст.б. плоча с обратни греди и дървена покривна конструкция (б).

2.4. Покриви

Всички покривни конструкции (без тази над Пленарна зала и над Клуба на народните представители) са дървени (фиг.8.б, фиг.16 и фиг.17).

Покритията са от ламарина върху дъсчени обшивки. Състоянието им е много добро с изключително редки случай на локално повредени елементи.

2.5. Вложени материали

Установени са марки на тухлите и разтвора респективно $М_т10$ и $М_р7,5$ за носещите стени на Основна сграда и Междинно тяло, а за тези на Северно крило – съответно $М_т7,5$ и $М_р5,0$ според [3].

Вложените стоманени греди в оригиналните пруски сводове и покривни конструкции са с характерните си за това време форма и параметри от стомана с по-високо съдържание на въглерод, неподходяща за заваръчни съединения, поради което съединенията на всички метални ферми са с нитове.

а)

б)

Фигура 17. Дървени покривни констр. между оси 9-10/В-Г (а) и между оси 4-7/И-К (б).

Материалът за дървените греди е твърде разнообразен – широколистен и иглолистен, но без чепове и гнилоти. Той е много добре изсушен през всичките тези години, с проявени в много от гредите надлъжни съсъхвателни пукнатини с ограничени широчини.

В ст.б. елементи и конструкции са вложени бетони с обичайните за времето якости и качество, съответстващи на сегашен клас около и малко под клас B15 (C12/15) според [4].

Армировките, с които са конструирани стоманобетонните елементи, са според съответния период на строителство:

- от обикновена обла гладка стомана, която съответства на сегашния клас A-I съгласно стандарта [5] - за всички конструкции и елементи от трети период на строителство (Междинно тяло и Северно крило);
- от обикновена обла гладка стомана A-I (за плочи и греди) и оребрена армировъчна стомана клас A-II – за елементите на ст.б. пространствена фермова покривна конструкция над Пленарна зала, изпълнена по-късно (вероятно през 1962г.) и A-III за подовата конструкция на Пленарна зала.

2.6. Типични дефекти

Могат да се обобщят следните повтарящи се дефекти – отвори през носещи стени за ОВК инсталация, пукнатини в стени, между и в някои конструктивни елементи, провисвания на някои греди с големи отвори, корозия на стоманени части и нитове за проверка, компрометирани бетонни покрития, следи от течове, влага и др., всичките предимно локални.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

Изброените проблеми и критични зони са в локални участъци.Те не застрашават съществено общата носещата способност на конструкцията и стабилитета на сградата на Народното събрание на пл. „Народно събрание“ №2 в гр. София и могат лесно и трябва да се усилят и/или възстановят.

Като се има предвид, че проявените до сега повреди са главно от нерегламентирани намеси и не от земетръс (които могат и следва да се прекратят) и засегнатите конструкции да се възстановят, всички основни части на сградата на Народното събрание биха получила положителна сеизмична оценка по смисъла на действащата Наредба №2 за ПССЗР от 2012г. [7].

Тъй като връзките между отделните етапи на строителство не навсякъде са осигурени както трябва не бива да се предприемат и реализират никакви преустройства и/или ремонти, с които се засягат съществуващи вертикални или хоризонтални елементи.

Във връзка с изясняване на реалната експлоатационната годност и сеизмичния риск на сградата, като цяло и на меродавни нейни конструкции, части и връзки между обособените отделни тела (строителни етапи), е наложително да се проведат целенасочени статични и динамични (вибрационни) натурни изпитвания с пробни експлоатационни и изкуствено създадени натоварвания.

Всички работи по саниране, ремонт, усилване и възстановяване, следва да се извършат въз основа на специално разработени и одобрени за целта проекти по всички необходими части, в съответствие с действащите национални Наредби и Норми и изискванията на ЗУТ [1], ЗКН [2] и Наредба РД-02-20-3 [6].

Тъй като сградата представлява недвижима културна ценност от категория „национално значение“, проектите се съгласуват в Министерство на културата при условията и реда на Закона за културното наследство [2].

4. ИЗВОДИ

4.1. Изучаването на носещите конструкции на подобни по възраст сгради представлява огромен интерес, заради физическото износване и редицата конструктивни намеси и промени, правени във времето, голяма част от които много често не са документирани. Освен проучване на носещите им конструкции, от особена важност е определяне на вида и състоянието на градивните материали.

4.2. За правилното изясняване на особеностите на конструкциите на тези сгради, свързани с начините им на изпълнение и използваните материали и технологии, значително допринасят предварителните проучвания не само на наличната, в много случаи оскъдна техническа документация, но и възможно по-подробните издирвания на исторически и архивни данни и фотоснимки.

4.3. Казаното по-горе е от изключително значение за сгради представляващи НКЦ - недвижима културна ценност, особено със статут „национално значение“, каквато е сградата на Народното събрание на пл. „Народно събрание“ №2, за по-голямата част от които има налични предимно архитектурни и/или архитектурно-художествени чертежи и данни, но не и конструктивни.

4.4. Искрено се надяваме, проведеното от нас „възстановяване“ на основните конструктивни планове и оценката на актуалното състояние на носещите конструкции и вложени материали на тази емблематична сграда за българската архитектура, култура, история и политика, да бъде полезен принос в благородния стремеж на Държавното ни ръководство в лицето на Министерство на културата, целия Министерски съвет и особено на ръководството на Народното събрание, за дълготрайно съхраняване на този Ренесансов шедьовър на България.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Закон за устройство на територията.
[2] Закон за културното наследство.
[3] Норми за проектиране на зидани конструкции, 1999.
[4] БДС EN 206:2013 + A2:2021. Бетон – Част 1: Спецификация, свойства, производство и съответствие.
[5] БДС 4758-84: Стомана горещо валцувана за армиране на ст.б. конструкции.
[6] Наредба № РД-02-20-19 от 2011 г. за проектиране на стр. конструкции на строежите чрез прилагане на европейската система за проектиране. изм. и доп. 16.12.2014г.
[7] Наредба №2 за проектиране на сгради и съоръжения в земетръсни райони, 2012.
[8] Димов, Д. Безразрушителни изпитвания на строителни конструкции, Дайрект Сървисиз, София, 2011.
[9] Интернет страници с фотографии: www.stara-sofia.com, www.lostbulgaria.com и др.
[10] Протокол от заседанието на МС от м. май 1884г.
[11] Сградата на българския парламент, изд. Библиотека на Народното събрание, 2008.
[12] Факсимиле на бр. 73 от 09.09.1955г. на в. „Известия на Президиума на НС“.
[13] Геодезическо и архитектурно заснемане на обект: Сграда на Народно събрание на пл. „Народно събрание“ №2, от „Николов и Николов Архитекти“ , 2006г.
[14] Технически паспорт за строеж: Административна сграда на Народното събрание на пл. „Народно събрание“ №2, от „Консорциум ЕВРОКОНТРОЛ“, гр. Плевен, 2011г.
[15] Становище и методически указания за изготвяне на проектна документация по КРР на единична НКЦ с категория „национално значение“ – „Сградата на Народното събрание“, НИНКН, 2022г.
[16] Обследване и заснемане на състоянието и вложените материали в носещите конструкции и препоръки за конструктивен анализ на сграда на Народното събрание на пл. „Народно събрание“ 2, „Димови архитекти и инженери“ ЕООД, 08.2023г.